

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

INNOVATION TALABALAR AXBOROTNOMASI

 <https://innoworld.net>

 +998335668868

ILMIY JURNAL

ICJ JOURNALS
MASTER LIST

ISSN

INTERNATIONAL
STANDARD
NUMBER
FOR
CODING
PERIODICALS
PUBLICATIONS

doi

zenodo

OpenAIRE

Academic
Resource
Index
ResearchBID

Google Scholar

open access.nl

INNOVATION TALABALAR AXBOROTNOMASI

3-JILD, 3-SON
2026

Jurnal quyidagi xalqaro bazalarda indekslanadi:

Google Scholar digital object identifier

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

OpenAIRE

Academic
Resource
Index
ResearchBib

Directory of Research Journals Indexing

Ilmiy jurnalning rasmiy sayti:

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2026

3-JILD, 3-SON | MART - 2026 |

+99833 5668868 | www.innoworld.net | @Anvarbek_PhD

TOIFALANGAN OBYEKTAR VA ULARNING QO'RIQLASH TIZIMLARIGA QO'YILADIGAN TALABLAR

F.M.Muxtarov

dotsent, tfb PhD CAMU dekan o'rinbosari

T.U.Abduhafizov

mustaqil izlanuchi, IIV Farg'ona mintaqaviy o'quv markazi
+99893 763-55-33, abduhafizoff@gmail.com

Annotatsiya: toifalangan obyekt tushunchasi, ularning davlat xavfsizligidagi o'rni hamda ushbu obyektlarni qo'riqlash tizimlariga qo'yiladigan asosiy talablar, davlat ahamiyatiga ega obyektlar, davlat muassasalari, sanoat korxonalari va shahar infratuzilmalarining xavfsizligini ta'minlash muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Kalit so'zlar: strategik obyektlar, muhim infratuzilmalar, zamonaviy qo'riqlash tizimlari, jismoniy qo'riqlash, texnik qo'riqlash, **muhandislik vositalari**, signalizatsiya tizimi, kirishni nazorat qilish tizimlari, zamonaviy axborot texnologiyalar.

Abstract: the concept of a classified object, their role in state security and the main requirements for security systems for these objects, ensuring the security of state-important objects, state institutions, industrial enterprises and urban infrastructures is gaining importance.

Keywords: strategic objects, critical infrastructures, modern security systems, physical security, technical security, engineering means, alarm system, access control systems, modern information technologies.

Hozirgi davrda davlat xavfsizligini ta'minlash, shu jumladan davlat ahamiyatiga ega bo'lgan korxona va zavodlar xavfsizligini ta'minlash masalasi global miqyosda eng muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Sanoat infratuzilmasi, transport tizimlari, energetika obyektlari, suv saqlash va taqsimlash inshootlari hamda aloqa markazlari zamonaviy davlatning iqtisodiy va ijtimoiy barqarorligini ta'minlaydi. Shu sababli bunday obyektlarning xavfsizligini ta'minlash alohida va muhim ahamiyat kasb etadi.

Dunyo tajribasida strategik ahamiyatga ega obyektlarni alohida toifaga ajratish va ularni maxsus tartibda qo'riqlash amaliyoti keng qo'llaniladi. Ushbu obyektlar faoliyatining izdan chiqishi butun hudud yoki mamlakat iqtisodiyotiga yoki bevosita aholi xavfsizligiga jiddiy zarar yetkazishi mumkin. Masalan, yirik elektr stansiyasining ishlamay qolishi minglab korxonalar faoliyatiga ta'sir ko'rsatadi. Transport infratuzilmasidagi uzilishlar esa logistika tizimining izdan chiqishiga olib keladi.

O'zbekiston Respublikasida ham muhim davlat obyektlarini himoya qilish masalasi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Davlat va strategik obyektlarni qo'riqlash davlat huquqni muhofaza qilish organlari, ya'ni Ichki ishlar organlari, Milliy gvardiya, Mudofaa qo'shinlari, davlat xavfsizlik xizmati, idoraviy harbiylashtirilgan qo'riqlash bo'linmalari va boshqa vakolatli

tuzilmalar tomonidan amalga oshiriladi. Bunday obyektlar maxsus tartibda toifalarga ajratiladi va ular uchun alohida xavfsizlik rejimi joriy etiladi.

Mazkur maqolada toifalangan obyekt tushunchasi, ularning davlat xavfsizligidagi o'rni hamda ushbu obyektlarni qo'riqlash tizimlariga qo'yiladigan asosiy talablar ilmiy manbalar va normativ hujjatlar asosida tahlil qilinadi.

Toifalangan obyekt tushunchasi. Ziyon yetkazilishi yoki ishdan chiqishi oqibatida iqtisodiyotga sezilarli salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan, shuningdek, Respublika ekologiyasi va ijtimoiy-siyosiy barqarorligiga, aholi xavfsizligiga, mamlakat ish faoliyatiga daxldor strategik, mudofaa ahamiyatiga ega inshootlar - toifalangan obyektlar hisoblanadi.

Qisqacha aytganda, toifalangan obyekt deganda davlat, jamiyat yoki iqtisodiyot uchun muhim strategik ahamiyatga ega bo'lgan hamda alohida tartibda qo'riqlanishi belgilangan obyektlar tushuniladi. Ushbu obyektlar faoliyatining izdan chiqishi davlat boshqaruvi, iqtisodiyot yoki aholi hayot faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Toifalangan obyektlar odatda davlat tomonidan belgilangan mezonlar asosida aniqlanadi. Bu mezonlar obyektning iqtisodiy ahamiyati, xavfsizlik darajasi, unda saqlanayotgan moddiy boyliklar yoki axborotning muhimligi bilan belgilanadi.

Amaliyotda quyidagi obyektlar toifalangan obyektlar qatoriga kiradi:

- davlat boshqaruv organlari joylashgan binolar;
- harbiy qismlar va harbiy omborlar;
- energetika tizimiga oid inshootlar;
- neft va gaz sanoati obyektlari;
- transport infratuzilmasi obyektlari;
- yirik sanoat korxonalari;
- aloqa va telekommunikatsiya markazlari;
- tog'-kon metallurgiya kombinatlari, qazib chiqarish va to'yintirish fabrika, radioaktiv chiqindilarni saqlash obyektlari.

Ushbu obyektlar strategik ahamiyatga ega bo'lib, ularning xavfsizligini ta'minlash davlat darajasida muhim vazifa hisoblanadi.

Toifalangan obyektlarning davlat xavfsizligidagi o'rni

Strategik obyektlar mamlakat iqtisodiyoti va ijtimoiy barqarorligining asosiy tayanchini tashkil etadi. Energetika, transport, sanoat va axborot infratuzilmasi davlat rivojlanishining muhim omillari hisoblanadi.

Energetika obyektlari mamlakat sanoatining ishlashini ta'minlaydi. Elektr energiyasi ishlab chiqaruvchi stansiyalar va gaz ta'minoti tizimlari iqtisodiy faoliyatning uzluksizligini ta'minlaydi. Energetika tizimining izdan chiqishi ishlab chiqarish jarayonlarining to'xtab qolishiga olib keladi.

Transport infratuzilmasi ham strategik ahamiyatga ega. Aeroportlar, temir yo'l stansiyalari va logistika markazlari orqali yuk va yo'lovchi tashish jarayonlari amalga oshiriladi. Ushbu tizimlarning xavfsizligi mamlakat iqtisodiy barqarorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Aloqa va axborot tizimlari ham muhim strategik obyektlar hisoblanadi. Telekommunikatsiya markazlari orqali davlat boshqaruvi, bank tizimi hamda turli xizmatlar faoliyati amalga oshiriladi.

Shu sababli toifalangan obyektlarni ishonchli qo'riqlash davlat xavfsizlik tizimining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Toifalangan obyektlarni qo'riqlash tizimining asosiy elementlari

Toifalangan obyektlarni qo'riqlash jarayoni kompleks tizim asosida amalga oshiriladi. Ushbu tizim bir nechta muhim elementlardan tashkil topadi.

1. Jismoniy qo'riqlash. Maxsus tayyorgarlikka ega bo'lgan qo'riqlash xodimlari obyekt hududida xizmat olib boradi. Ular hududga ruxsatsiz kirishning oldini olish va jamoat tartibini ta'minlash vazifasini bajaradi.

2. Texnik qo'riqlash. Zamonaviy obyektlarda videokuzatuv kameralar, signalizatsiya tizimlari, harakat datchiklari va boshqa texnik qurilmalar qo'llaniladi. Ushbu vositalar obyekt hududini doimiy nazorat qilish imkonini beradi.

3. Kirish nazorati tizimi. Toifalangan obyektlarga kirish qat'iy nazorat asosida amalga oshiriladi. Xodimlar maxsus ruxsatnomalar yoki elektron identifikatsiya vositalari orqali hududga kiradi.

4. Muhandislik himoya vositalari. Bunga himoya devorlari, panjaralar, sim to'siqlar, ikkilamchi himoya devorlari, shlagbaum, Taranga qarshi moslamalar, nazorat o'tkazish punktlari hamda boshqa muhandislik inshootlari kiradi.

Zamonaviy xavfsizlik tizimlarida intellektual texnologiyalar ham keng qo'llanilmoqda. Sun'iy intellekt asosidagi videokuzatuv tizimlari shubhali harakatlarni avtomatik aniqlash imkonini beradi.

Qo'riqlash tizimlariga qo'yiladigan asosiy talablar

Toifalangan obyektlarni qo'riqlash tizimi yuqori darajadagi samaradorlik va ishonchlilikni ta'minlashi lozim. Shu sababli ushbu tizimlarga bir qator muhim talablar qo'yiladi.

1. Uzlaksiz ishlash. Xavfsizlik tizimi doimiy ravishda faoliyat yuritishi va har qanday vaziyatda ishlashi kerak.

2. Tezkorlik. Ruxsatsiz kirish yoki xavfli holat aniqlanganda qo'riqlash xizmati tezkor choralar ko'rishi lozim.

3. Ishonchlilik. Texnik qo'riqlash vositalari tashqi muhit ta'siriga chidamli bo'lishi va yuqori sifatli ishlashi kerak.

4. Tizimning integratsiyalashganligi. Videokuzatuv, signalizatsiya va kirish nazorati tizimlari yagona boshqaruv markazida birlashtirilishi lozim.

5. Axborot xavfsizligini ta'minlash. Zamonaviy qo'riqlash tizimlari elektron ma'lumotlar bilan ishlaydi, shu sababli axborotning himoyasi muhim ahamiyatga ega.

Xulosa. Toifalangan obyektlar davlat va jamiyat xavfsizligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega bo'lgan strategik infratuzilma hisoblanadi. Ushbu obyektlarning xavfsizligi davlat barqarorligi va iqtisodiy rivojlanish uchun zarur

hisoblanadi.

Toifalangan obyektlarni qo'riqlash jarayoni jismoniy qo'riqlash, texnik vositalar, muhandislik himoyasi hamda zamonaviy axborot texnologiyalarini o'z ichiga olgan kompleks tizim asosida amalga oshiriladi.

Kelajakda strategik obyektlarni himoya qilish tizimlarini yanada takomillashtirish, zamonaviy texnologiyalarni keng joriy etish hamda xavfsizlik tizimlarining samaradorligini oshirish muhim vazifa bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.
2. O'zbekiston Respublikasining "Ichki ishlar organlari to'g'risida"gi Qonuni. 2016-yil 16-sentabr.
3. O'zbekiston Respublikasining "Qo'riqlash faoliyati to'g'risida"gi Qonuni. 2022-yil 15-iyun.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Maxsus yuklarni tashish hamda o'ta muhim va toifalangan obyektlarni qo'riqlashni tashkil etish to'g'risida"gi qarori. 2014-yil 1-iyul.
5. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining muhim davlat obyektlarini qo'riqlash tartibiga oid qarorlari.
6. Abdurahmonov Q.X. Xavfsizlik faoliyatining nazariy asoslari. Toshkent. 2020.
7. Axmedov B.A. Davlat xavfsizligi va strategik obyektlarni himoya qilish masalalari. Toshkent. 2019.
8. Xudoyberdiyev O. Strategik infratuzilma obyektlarini qo'riqlash tizimlari. Toshkent. 2021.